

Krasnoshchok A. V.

Luhansk National Agrarian University

THE ANTI-CRISIS POLICY IN AGRICULTURE UKRAINE

Summary

The article deals with the necessary system of separate anti-crisis policy measures in agriculture. Particular attention is focused on a functional mechanism of the state's anti-crisis policy. Defined goals, objectives and methods of anti-crisis policy of agriculture in Ukraine.

Key words: anti-crisis policy, anti-crisis program, crisis management, agriculture, economic crisis mechanism.

УДК 338.24

Криленко В. І.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ РЕГУЛЯТОРНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

У статті розглянуто методологічні засади оцінки ефективності регуляторної політики. Визначено особливості методологічних підходів до оцінки ефективності регуляторної політики держави у сфері забезпечення економічної безпеки аграрного сектору. Запропоновано системно-синергетичний підхід, що дає можливість ефективно проаналізувати проблеми взаємодії різноманітних методів, інструментів, засобів регулювання в системі забезпечення економічної безпеки аграрного сектору.

Ключові слова: регуляторна політика, системно-синергетичний підхід, економічна безпека аграрного сектору, синергетичні зв'язки, ефективність регуляторної політики.

Постановка проблеми. Важливо оцінити ефективність реалізації регуляторної політики держави у сфері економічної безпеки аграрного сектору. Для розробки ефективних форм і методів регуляторної політики держави у сфері забезпечення економічної безпеки аграрного сектору в умовах ринкової економіки необхідно безпомилково визначати її результативність. З цією метою необхідно розробити комплексну систему моніторингу і оцінки впливу регуляторної політики держави на економічну безпеку аграрного сектору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми регуляторної політики досліджувалися в працях С.М. Кваші, М.А. Латиніна та ін. Проте методологічні засади оцінки ефективності регуляторної політики в сучасній науці розглядаються опосередковано, що й обумовило актуальність і об'єктивну необхідність подальшого розгляду питань оцінки ефективності регуляторної політики.

Метою статті є визначення особливостей методологічних підходів до оцінки ефективності регуляторної політики держави у сфері забезпечення економічної безпеки аграрного сектору та внесення пропозицій щодо їх удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Характеризуючи методологічний базис прийняття суспільних рішень в аграрній політиці, професор С.М. Кваша відмічає, що «полярами різновидами на сьогодні вважаються два напрями державних дій по відношенню до сільського господарства: по-перше, політика невтручання і, по-друге, аграрний фундаменталізм. У першому випадку регулююча роль повністю покладається на ринок, тобто на збалансований саморозвиток елементів системи, залишаючи державі функції наукового обслуговування, ринкового інформування, забезпечення справедливої конкуренції. Другий ставить аграрний сектор у центр усієї національної економіки, і в цьому випадку він не тільки потребує всебічної підтримки від держави, але і сам має стати для неї основним наповнювачем доходів бюджету» [1, с. 14].

Найбільш прагматичним він називає третій варіант – політику державного регулювання, що набула найбільшого поширення у переважній більшості країн з ринковою економікою. Отже, в основу аграрної політики покладено ступінь втручання держави в ринкові процеси, регулювання нею організації всіх складових ринку та соціальних проблем розвитку сільських територій.

З точки зору комплексності та системності державного регулювання характер аграрної політики України визначається способом дії, і це – радикальне або ліберальне втручання, або відсутність такого втручання способом ігнорування несприятливої ситуації для учасників ринку через відсутність у розпорядженні дієвих інструментів впливу. Характер аграрної політики проявляється також у необхідності солідарного або індивідуального балансування комплексом інтересів цільових груп аграрного ринку, зокрема економічних – виробника сільськогосподарської продукції, соціальних – її споживача і фінансових – держави.

Так, С.М. Кваша стверджує, що чинники аграрної політики є сукупністю об'єктивних і суб'єктивних структурованих за напрямками засобів переважно нормативно-правового змісту, за допомогою яких формується, забезпечується реалізація та оцінюється аграрна політика. До таких чинників належать: макроекономічні, структурно-динамічні, організаційно-адміністративні, ціноутворюючі, фінансово-кредитні, техніко-технологічні, інфраструктурно-транспортні, зовнішньоекономічні, соціально-демографічні, еколого-рекреаційні, історико-культурні. Умови реалізації аграрної політики формуються під впливом зовнішніх і внутрішніх політичних, економічних і соціальних середовищ [1, с. 14]. Безумовно, перелічені чинники мають суттєвий вплив на формування регуляторної політики аграрного сектору, проте не зрозуміло, за якими показниками може оцінюватись політика: з точки зору впливу структурно-динамічних або історико-культурних чинників?

У свою чергу, В. Анікеєнко вважає, що наслідки державного регулювання розвитку аграрного ринку важливо оцінювати саме з точки зору досягнення результатів, хоча результативність аграрної політики, безумовно, буде залежати і від процедури прийняття управлінських рішень, яка обумовлюється політичним процесом, і від виконання завдань, що забезпечують реалізацію рішень [2].

Розглядаючи ефективність державного регулювання, С. Майстро відмічає: «Досліджуючи рівень ефективності державного регулювання аграрного ринку, доцільно не тільки брати до уваги обсяги виробленої сільськогосподарської продукції, а й визначити потенційні можливості регіону в збільшенні її виробництва, у тому числі на експорт, виявити соціально-економічні чинники, котрі безпосередньо впливають на аграрне виробництво, а також надати економічну оцінку потенціалу наявних природно-кліматичних, земельних, трудових, матеріальних і фінансових ресурсів, якими володіє регіон, та ефективності державних регуляторних заходів» [3, с. 53]. У дійсності перелічені показники не дають можливості охарактеризувати результати державного регулювання аграрного ринку. Дійсно, обсяг виробництва продукції є вихідним показником оцінки діяльності і не характеризує процес досягнення мети та ефективності досягнення результату, як і не дає можливості визначити зв'язок між державним регуляторним заходом і отриманим результатом; оцінка потенціалу регіону та чинників, що впливають на розвиток аграрного виробництва, не має ніякого відношення до аграрної політики.

Причому у цій сукупності змішані як власне показники (темпи росту валового виробництва продукції сільського господарства, %; рівень рентабельності виробництва, %; індекс сукупних витрат виробництва, % тощо), так і економічні процеси та явища, що потребують оцінювання (ефективність виробництва, розвиток конкуренції, фінансове становище підприємств тощо) [3, с. 45].

М. Латинін пропонує систему оцінки ефективності державного регулювання розвитку аграрного сектору економіки України на регіональному рівні, зокрема: показники ефективності, результативності та якості надання послуг органами державної влади і показники використання потенціалу аграрного сектору (рівень використання ресурсного потенціалу аграрного сектору, розвиток міжгалузевих зв'язків та кластерів і рівень безробіття в сільській місцевості) [4, с. 54-55]. Заслужує на увагу пропозиція М. Латиніна щодо ефективності державного регулювання розвитку аграрного сектору економіки за допомогою якісних показників та показників результативності і ефективності, при цьому важко визначити результативні показники здійснення регуляторного впливу на них.

Слушною вважаємо думку В.М. Анікеєнко, що не зовсім коректно використовувати для оцінки наслідків державної політики показники розвитку галузі. Він пропонує систематизувати показники, які використовуються для оцінки діяльності та виділити декілька груп однорідних кількісних показників і групи якісних [2]. Проте він також вважає, що якісні показники, які відображають ставлення суб'єктів аграрного ринку до регуляторних органів чи їх дій, напругу пов'язані з психологічним фактором і можуть бути отримані лише за допомогою соціологічних досліджень, у ході проведення яких інформація спотворюється, то їх використання є більш обмеженим і менш бажаним у порівнянні з кількісними показниками [2].

Проводячи аналіз нормативної бази регуляторної політики та практичних заходів із її реалізації, звертається увага на те, що на сучасному етапі реалізації в Україні регуляторної політики основний наголос перенесено з етапу розробки регуляторних актів на етап збору даних про наслідки дії прийнятих регуляторних актів, на моніторинг їх результативності та ефективності з метою прийняття рішень щодо їх зміни чи скасування [5].

Попереднє оцінювання результатів регуляторної політики держави дає можливість точніше визначити обсяги фінансування аграрного сектору, оскільки саме на цьому етапі формується уявлення про пріоритетні цілі регулювання, задачі, які необхідно розв'язати для досягнення цілей та необхідні ресурси (матеріальні, людські, часові, інформаційні тощо) [2].

Методологічну спрямованість системного аналізу регуляторної політики держави щодо забезпечення економічної безпеки аграрного сектору у загальному вигляді представимо наступним ланцюгом операцій (рис. 1).

Рис. 1. Методологічна послідовність проведення системного аналізу регуляторної політики держави щодо забезпечення економічної безпеки аграрного сектору

Поданий у такому вигляді системний аналіз явищ регуляторної політики держави не лише відкриває простір для якісного аналізу, а й дає змогу здійснити аналітичний опис механізму взаємодії в моделі політики [6], до формування методик, методичних рекомендацій, положень щодо формування практичних завдань, їх вирішення на базі розроблених моделей тощо.

Підтримуємо думку О.П. Борисенко про те, що складність цього процесу полягає в розгалуженій ієрархії зв'язків по горизонталі між державами, галузями, регіонами, підприємствами, та вертикальними зв'язками у процесі функціонування товарних ринків, з урахуванням усіх елементів, що їх формують [7], що зумовлює групування зв'язків між суб'єктами з необхідним ступенем узагальнення або деталізації. Неврахування факторів, незнання їх взаємозв'язків призводить до викривлення інформації про стан економічних процесів, а надто велика кількість об'єктів дослідження розпорошує зусилля дослідників, заважаючи сконцентруватися на значимих факторах.

Слушною є пропозиція О.П. Борисенко, яка у дослідженні механізмів і інструментів державного регулювання і управління зовнішньоекономічної діяльності пропонує використовувати синтез дій у порядкуванні системи державного управління й самоорганізації системи господарювання [7], який можна використати і при оцінці регуляторної політики в сфері забезпечення економічної безпеки аграрного сектору. При раціональному їх співвідношенні ефект синергії, тобто перевищення кінцевого ефекту у порівнянні з простим сумуванням ефектів від дії окремих інструментів державного регулювання [8, с.17], дасть значно кращий результат від застосованих ресурсів державного управління. Цей ефект залежить від якості визна-

чених пріоритетів у системі державного управління, встановлення правильної внутрішньої взаємозалежності і взаємовпливу задач, що вирішуються в процесі регуляторної політики. Отже, мета і завдання державного управління лежать в основі ефекту синергії. Використання синергетичних зв'язків при системному підході забезпечує якісний перехід від технології простого планування до програмування у державному управлінні.

Із зазначеного випливає, що, по-перше, систему регуляторів державного управління у сфері забезпечення економічної безпеки аграрного сектору необхідно втримувати в контрольованому стані, тобто в рамках параметрів, що мають забезпечувати і зберігати стійкість управління; і, по-друге, застосовувати методологічні підходи, що полегшуватимуть вибір правильного управлінського рішення та виділення питань, від яких залежить визначення подальших стартових параметрів регуляторної політики у сфері забезпечення економічної безпеки аграрного сектору.

Таким чином, системно-синергетичний підхід до проведення аналізу регуляторної політики у сфері забезпечення економічної безпеки аграрного сектору є найбільш конструктивним із прикладних напрямів системних досліджень. Він орієнтує дослідників не лише на констатацію певних закономірностей функціонування і розвитку механізмів державного управління, а й розробку методики організації процесу прийняття рішень в умовах взаємозв'язку і взаємодії факторів, що знаходяться у невинному русі. Ця методика потребує залучення знань та досвіду фахівців різних галузей знань й застосування різних методів дослідження, а також системного аналізу самої системи державного управління та оцінки синергетичного ефекту від застосування елементів регуляторної політики у сфері забезпечення економічної безпеки аграрного сектору.

Відмітимо, що вітчизняні дослідники вважають [9, с. 31-34], що саме синергетичні зв'язки збільшують ефект спільної дії компонентів системи та забезпечують емерджентні властивості системи, її цілісність (доповнюють або беруть на себе невідомі функції елементів чи невідомі відсутніх елементів). Емерджентність в теорії систем – наявність в будь-якій системі особливих властивостей, не властивих її підсистемам і блокам; неможливість зведення властивостей системи до суми властивостей її компонентів. Емерджентність характеризує системний ефект. Незважаючи на очевидні переваги системного аналізу, до теперішнього часу цей методологічний компонент у системі державного управління застосовується недостатньо, а ефект пролонгованої дії механізмів державного регулювання оцінюється після виявлених результатів.

Для підвищення ефективності регуляторної політики в сфері забезпечення економічної безпеки аграрного сектору можна запропонувати методологічний алгоритм системно-

го аналізу, який дозволить зробити процес забезпечення економічної безпеки аграрного сектору зрозумілим, прозорим, основаним на потребах прийняття управлінських рішень та оцінки їх якості.

Сформована теоретична модель системи забезпечення економічної безпеки аграрного сектору має бути доведена до найбільш узгодженого стану з урахуванням цілей її структури, фактичного стану компонентів системи, особливостей вирішення окремих задач на основі методики системного аналізу компонентів системи регуляторної політики (рис. 2). В умовній схемі виділені загальні стадії проведення системного дослідження та враховані найважливіші етапи зазначеного процесу.

Системний аналіз є важливим інструментом для наукового обґрунтування процесу прийняття рішень при вирішенні складних управлінських проблем й формування синергетичного ефекту. Він полягає у тому, що комплекс заходів підбирається таким чином, щоб створити умови для максимального ефективного використання потенціалу кожного елемента системи державного регулювання. Тобто ідея полягає у тому, щоб отримати максимальний економічний ефект при мінімумі застосованих регуляторних заходів.

Синергія у системі забезпечення економічної безпеки аграрного сектору представляє стратегічні переваги, що виникають при вдалому й найбільш раціональному застосуванні комплексу заходів, ефект від яких значно перевищує сумарний ефект від дії кожного окремого інструменту регуляторної політики. Ефект синергії залежить не стільки від кількості й інтенсивності застосовуваних інструментів, скільки від механізму їх внутрішньосистемного взаємозв'язку та взаємодоповнення. Це можуть бути економічні методи, доповнені

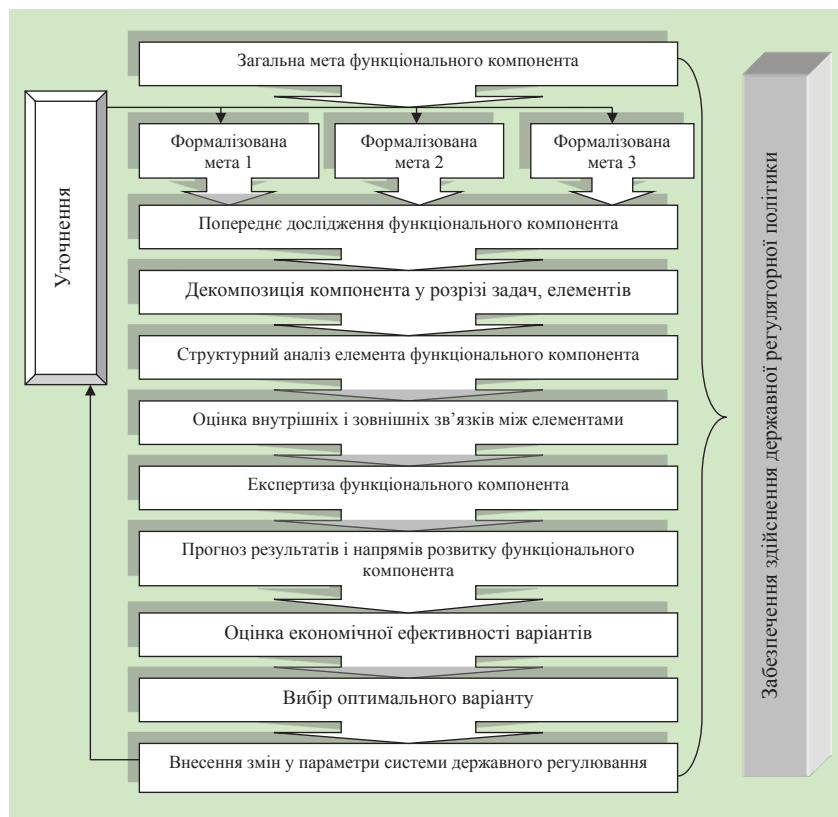

Рис. 2.3. Методика системного аналізу компонентів регуляторної політики у сфері забезпечення економічної безпеки аграрного сектору

(Складено автором на основі [7])

адміністративними регуляторами, що враховують технологічні зв'язки, регіональні традиції та можливості, балансують з дотриманням інтересів держави і економічних інтересів суб'єктів господарювання. Але замало просто вибрати набір інструментів регулювання – всі ці інструменти мають бути оптимально узгоджені за метою та напрямом дії, синхронізовані у часі [7].

Синергетично-системний підхід до наведених складових у механізмі економічної безпеки країни дозволяє комплексно визначити пріоритети будь-якого етапу забезпечення економічної безпеки аграрного сектору. А це, у свою чергу, забезпечує обґрунтування щодо управлінських рішень державного рівня стосовно необхідних змін, будь-яких перетворень у сфері суспільно-господарського життя країни, спрямованих на поліпшення національного виробництва сільськогосподарської продукції, сировини та продовольства з метою забезпечення ефективного функціонування національного агропродовольчого ринку. Такі аспекти покладають значний відбиток на формування організаційно-економічних відносин між підприємствами аграрного сектору [10, с. 381-443].

Отже, одним з найбільш універсальних підходів, що дає можливість ефективно проаналізувати

проблеми взаємодії різноманітних методів, інструментів, засобів забезпечення економічної безпеки аграрного сектору, ступеня їх суперечливості в той чи інший момент, зрушень у пріоритетах однієї групи інструментів над іншою є системно-синергетичний підхід.

Висновки і пропозиції. Таким чином, розглянувши методологічний базис прийняття суспільних рішень в аграрній політиці та систему оцінки ефективності державного регулювання розвитку аграрного сектору економіки України, запропоновано методологічну спрямованість системного аналізу регуляторної політики держави щодо забезпечення економічної безпеки аграрного сектору, який дає змогу здійснити аналітичний опис механізму взаємодії в моделі політики, до формування методик, методичних рекомендацій, положень щодо формування практичних завдань, їх вирішення на базі розроблених моделей тощо. Запропоновано методологічні підходи до оцінки регуляторної політики держави у сфері забезпечення економічної безпеки аграрного сектору на основі використання синергетичних зв'язків, які збільшують ефект спільної дії компонентів системи та забезпечують емерджентні властивості системи, її цілісність.

Список літератури:

1. Кваша С.М. Методологічний базис прийняття суспільних рішень в аграрній політиці // Економіка АПК. – 2013. – № 8. – С. 12–21.
2. Анікеєнко В.М. Сутність і класифікація механізмів державного регулювання розвитку аграрного ринку / В.М. Анікеєнко // Теорія та практика державного управління: Зб. наук. праць. – Вип. 3(26). – Х. : Вид-во Хар ПІ НАДУ «Мвгістр». – 2009. – С. 288–294.
3. Майстро С.В. Національний аграрний ринок в умовах глобалізації: механізм державного регулювання: [моногр.] / С.В. Майстро. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр». – 2009. – 240 с.
4. Латинін М.А. Аграрний сектор економіки України: механізм державного регулювання: [Моногр.] / М.А. Латинін. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2006. – 320 с.
5. Синкова К.В. Методичне забезпечення організаційно-економічного механізму регуляторної політики регіону // Збірник наукових праць Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля Т.ІХ Серія «Економіка, менеджмент, підприємництво» // К.В. Синкова. – Луганськ : Видавництво СНУ ім.В.Даля. – 2009. – № 21(ІІ). – С. 91–95.
6. Храмов В.О. Методологічний інструментарій зовнішньоекономічної політики / Зовнішньоекономічна політика / Економічна онлайн бібліотека [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ecolib.com.ua/article.php?book=15&article=1277>.
7. Борисенко О.П. Синергія у контексті системного підходу до проблем державної регуляторної політики у сфері зовнішньоекономічної діяльності // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dy.nayka.com.ua/?or=1&z=459>.
8. Коломоєц Ф.Г. Основы системного анализа и теории принятия решений [Текст]: пособие для исследователей, управленцев и студентов вузов / Ф.Г. Коломоєц. – Мн. : Тесей. – 2006. – 320 с.
9. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті [Текст]: Навчальний посібник для студентів спец. 7.050 106 «Облік і аудит» / За ред. д.е.н., проф. Ф.Ф. Бутинця, к.е.н., доц. М.М. Шигун. – Житомир : ЖДТУ. – 2004. – 352 с.
10. Макаренко П.М. Моделі аграрної економіки / П.М. Макаренко. – К. : ННЦІАЕ. – 2005. – 682 с.

Крыленко В. И.

Национальный университет кораблестроения имени адмирала Макарова

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОЦЕНКИ РЕГУЛЯТОРНОЙ ПОЛИТИКИ ГОСУДАРСТВА В СФЕРЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ АГРАРНОГО СЕКТОРА

Резюме

В статье рассмотрены методологические принципы оценки эффективности регуляторной политики. Определены особенности методологических подходов к оценке эффективности регуляторной политики государства в сфере обеспечения экономической безопасности аграрного сектора. Предложен системно-синергетический подход, который дает возможность эффективно проанализировать проблемы взаимодействия разнообразных методов, инструментов, средств регулирования в системе обеспечения экономической безопасности аграрного сектора.

Ключевые слова: регуляторная политика, системно-синергетический подход, экономическая безопасность аграрного сектора, синергетические связи, эффективность регуляторной политики.

Krylenko V. I.

Admiral Makarov National University of Shipbuilding

METHODOLOGICAL BASES OF ASSESSMENT OF REGULATORY POLICY OF THE STATE IN THE SPHERE OF ECONOMIC SECURITY GUARANTEE OF THE AGRARIAN SECTOR

Summary

In the article methodological bases of assessment of effectiveness of regulatory policy were studied. Peculiarities of methodological approaches to assessment of effectiveness of regulatory policy of the state in the sphere of economic security guarantee of the agrarian sector were defined. The system and synergetic approach which gives the possibility to analyze effectively problems of interaction of various methods, instruments, and means of regulation in the system of economic security guarantee of the agrarian sector was proposed.

Key words: regulatory policy, system and synergetic approach, economic security of the agrarian sector, synergetic connections, effectiveness of regulatory policy.

УДК 338.24.01

Лісовська О. Л.

Крапівіна Н. В.

Національна академія Служби безпеки України

МОДЕРНІЗАЦІЯ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ ЯК ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Досліджені теоретичні питання реформування української економіки як чинника забезпечення національної безпеки в економічній сфері. Аргументовано необхідність активізації інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні для забезпечення економічної безпеки держави. Обґрунтовані пріоритетні напрями державного регулювання у сфері реальної економіки.

Ключові слова: державне регулювання економіки, економічна безпека держави, інноваційно-інвестиційна діяльність, модернізація економіки, національна економічна безпека, податкове стимулювання інновацій, реальний сектор економіки.

Постановка проблеми зумовлена тим, що в сучасних умовах ускладнення макроекономічної ситуації в Україні і погіршення фінансово-економічної кон'юнктури для суб'єктів господарювання актуалізуються питання забезпечення економічної безпеки держави на основі модернізації економіки в цілому і реального сектору зокрема.

Стан розробки проблеми. Представники вітчизняної економічної науки приділяють значну увагу дослідженню теоретичних і прикладних аспектів модернізації української економіки. Аналіз останніх публікацій свідчить, що достатньо ґрунтовні дослідження здійснили: Н.В. Петришина – змісту модернізації економіки та її особливостей в трансформаційний період [5]; Н.І. Левчук – взаємозв'язків модернізації економіки та інноваційної політики держави інноваційної політики держави [3]; В.А. Сааджан – особливостей модернізації промисловості України в умовах глобалізації [10]. Заслужують на увагу публікації таких науковців, як І.В. Алексеев, З.С. Варналій, І.М. Єпіфанова, О.Л. Ільченко, В.М. Лисюк, А.В. Савчук.

Однак питання модернізації реального сектору української економіки потребують подальшої розробки у контексті забезпечення національної економічної безпеки в умовах посилення зовнішніх і внутрішніх загроз.

Метою даної статті є обґрунтування на основі аналізу сучасного стану економіки України основних напрямів її модернізації як умови і основи забезпечення національної економічної безпеки.

Виклад основного матеріалу ми починаємо з визнання актуальності проблеми модернізації української економіки, вирішення якої дозволить закласти основи довготривалих, позитив-

них темпів економічного зростання як окремих підприємств реального сектору, так і економіки держави в цілому. За даними Державного комітету статистики за підсумками 2013 року зафіксовано нульове зростання реального валового внутрішнього продукту при врахованому в бюджеті прогнозі зростання на 3,4 відсотка. Номінальний валовий внутрішній продукт за 2013 рік становив 1454,9 млрд гривень. Обсяг промислового виробництва порівняно з 2012 роком зменшився на 4,3%, зокрема в переробній промисловості – 7,1%, зменшення обсягу виробництва у галузях будівництва склало 11,1%, транспорту – 3,9% [2].

Зниження рівня макроекономічних показників є закономірним результатом, по-перше, нагромадження трансформаційних проблем і недоліків, а по-друге, прояву циклічних загроз посткризового періоду, починаючи з 2010 року, що в сукупності негативно впливають на рівень економічної безпеки.

Визначаючи економічну безпеку держави як стан рівноваги, захищеності і соціально-орієнтованого розвитку національної економічної системи, вважаємо, що до загроз економічній безпеці України відносяться не тільки явні чи потенційні дії, що ускладнюють або унеможливають реалізацію національних економічних інтересів і створюють небезпеку для соціально-економічної та політичної систем, національних цінностей, життєзабезпечення нації чи окремої особи [11, с. 13], але й фактори та процеси, що призводять до таких наслідків.

Так, наприклад, гірничо-металургійний комплекс характеризується використанням застарілих ресурсів та енерговитратних технологій та високим рівнем зносу основних засобів (зокрема, металургійне виробництво та виробництво готових